

การปกครองระบอบราชาธิปไตยก่อนรัฐสมัยใหม่ Monarchy System in the Pre-Modern State Era

ชนะศึก วิเศษชัย

Shanasuek Wisetchai

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Political Science Program, Faculty of Humanity and Social Science, Phranakhon Rajabhat University

E-mail: shanasuek.wis@gmail.com

Received May 30, 2024; **Revised** July 18, 2024; **Accepted** August 16, 2024

Abstract

The state is the evolution that signifies the progress of human society in living under shared rules and regulations to achieve physical and spiritual goodness. Within the state, there is a system of governance, which is the relationship between the ruling authority and the ruled. Monarchy is a system of government in which a monarch, usually a king, is the head of state. It is one of the oldest forms of government in the world, having been used for thousands of years alongside the development of human civilization and society. The specific characteristics of monarchical systems can vary greatly depending on each society's cultural and political foundations. It has taken on various forms depending on each political society's underlying beliefs and characteristics. This article aims to analyze the characteristics of monarchical rule prior to the emergence of the modern state. The analysis shows that under the anarchic nature of interstate relations in ancient monarchical regimes, there was a lack of international laws and regulations. State borders were uncertain, centralization of power was inefficient, and the people lacked a shared national consciousness. The monarch was a sovereign with imperfect authority due to conflicts between states and the need for decentralization. The monarch's stability depended primarily on the loyalty of the nobility. Rulers utilized supernatural or divine concepts to reinforce the monarch's status, and succession was based on bloodline.

Keywords: monarchy; governance; ancient state

บทคัดย่อ

รัฐ เป็นวิวัฒนาการอันบ่งบอกถึงความเจริญของสังคมมนุษย์ในการใช้ชีวิตร่วมกัน ภายใต้กฎระเบียบแบบแผนร่วมกัน เพื่อจุดมุ่งหมายในการบรรลุความดีงามทางร่างกายและจิตใจ ภายในรัฐ ประกอบด้วย ระบบการปกครองอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจปกครองและผู้ใต้ปกครอง การปกครองแบบราชาธิปไตย เป็นการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองสูงสุด เป็นระบบการปกครองเก่าแก่ที่สุดของโลกที่ถูกใช้ยาวนานหลายพันปี พร้อม ๆ กับความเจริญทางสังคมและอารยธรรมของมนุษย์ มีความหลายหลายขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางความเชื่อและลักษณะของแต่ละสังคมการเมือง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของระบอบราชาธิปไตยก่อนการกำเนิดรัฐสมัยใหม่ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ในระบอบราชาธิปไตยสมัยโบราณภายใต้ลักษณะสังคมระหว่างรัฐแบบอนาธิปัตย์ ไร้กฎหมาย และกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ เขตแดนของรัฐไม่มีความแน่นอน การรวมอำนาจสู่ส่วนกลางขาดประสิทธิภาพ และประชาชนขาดสำนึกความเป็นชาติร่วมกัน กษัตริย์เป็นองค์อธิปัตย์แบบอำนาจขาดความสมบูรณ์ เนื่องจากมีการแบ่งระหว่างรัฐและความจำเป็นในการกระจายอำนาจ กษัตริย์จำเป็นต้องอาศัยการพึ่งพิงของขุนนาง ความมั่นคงของกษัตริย์ขึ้นอยู่กับความจงรักภักดีของขุนนางเป็นหลัก ผู้ปกครองใช้แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสวรรค์เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถานะสถานะของกษัตริย์ และมีการสืบทอดด้วยสายโลหิต

คำสำคัญ: ราชาธิปไตย; การปกครอง; รัฐสมัยโบราณ

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่สามารถอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากรัฐได้ สภาพเดิมก่อนที่มนุษย์จะเข้าสู่สังคมการเมืองคือสภาพ “อนาธิปัตย์” (Anarchy) อันเป็นสภาวะธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ที่ปราศจากการปกครอง (Franks, 2013) ยังไม่มีระบบความคิดความเชื่อเรื่องคุณงามความดี และที่สำคัญคือเป็นสังคมที่ปราศจากกฎหมายและสภาพบังคับให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ด้วยธรรมชาติของมนุษย์ในยุคดึกดำบรรพ์พร้อมที่จะเข้าประหัตประหารกันเพื่อความอยู่รอด การปราศจากการปกครองทำให้มนุษย์ใช้เสรีภาพแบบสัตว์ป่าในการอยู่รอด คนที่แข็งแกร่งเอาเปรียบคนที่อ่อนแอกว่า มนุษย์ที่โลกเข้าแย่งชิงทรัพย์สินของผู้อื่นโดยปราศจากการควบคุม สภาวะดังกล่าวเป็นภัยอันเลวร้ายที่มนุษย์จะต้องหลุดพ้นออกมาโดยเร็ว หากยังอยู่ในสภาวะเช่นนั้นมนุษย์จะไม่มีทางหาความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินได้ (Locke, 1690) การปกครองเป็นผลผลิตของการพัฒนาสังคมของมนุษย์ในการแสวงหารูปแบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันภายใต้กฎเกณฑ์เพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างเรียบร้อยโดยที่สมาชิกในสังคมการเมืองใช้เสรีภาพภายใต้การกฎกติการ่วมกัน

การมีความสัมพันธ์ของมนุษย์ในมิติของการช่วยเหลือกันทำงานเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์เองไม่ว่าจะเป็นเพื่อการดำรงชีวิตและการร่วมกันป้องกันภัยจากศัตรูและธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันในสังคมและการแบ่งงานกันทำก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ที่อยู่ใต้อำนาจนั้นเกิดสังคมการเมืองแบบรัฐ เกิดเป็นการปกครองขึ้น (Wongsuwan, 2013) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์สองฝ่ายระหว่างผู้มีอำนาจปกครองกับผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง ผู้ปกครองถืออำนาจการปกครองเหนือประชาชนทั่วไป การยอมรับตัวผู้ปกครองว่ามีอำนาจเกิดจากค่านิยมความเชื่อร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคมการเมืองนั้นๆ ในสังคมที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการรับรู้ร่วมกันว่าผู้ปกครองคือตัวแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ส่งมาเพื่อทำหน้าที่ปกครองมนุษย์ การยอมรับต่อตัวผู้ปกครองก็คือการที่

สังคมเห็นว่าผู้ปกครองมีการได้มาซึ่งอำนาจที่ถูกต้องตามมโนทัศน์นั้น หากสังคมมีความเชื่อเกี่ยวกับสิทธิ และความเท่าเทียม ผู้ปกครองก็ต้องมาจากพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมนั้น

การปกครองแบบราชาธิปไตยถือเป็นระบอบการปกครองที่ดี อริสโตเติล ปิตาแห่งวิชารัฐศาสตร์ได้จำแนกการปกครองโดยใช้ “การปกครองโดยใคร” และ “การปกครองเพื่อผลประโยชน์ของใคร” เป็นตัวจำแนกรูปแบบการปกครอง การปกครองโดยคนๆเดียว ปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนมาก หรือประชาชนทั้งหมดเรียกว่าการปกครองรูปแบบนี้ว่า “ราชาธิปไตย” (Monarchy) ในทางกลับกันหากผู้ปกครองผู้นี้ปกครองโดยใช้อำนาจเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้แก่ตนเท่านั้น โดยไม่สนใจผู้ใต้ปกครอง จะเรียกผู้ปกครองในรูปแบบนี้ว่า “ทฤษาธิปไตย” (Tyranny) (Nuansakul & Rojanaphand, 2012) ส่วนเพลโต ซึ่งเป็นอาจารย์ของอริสโตเติลก็ใช้หลักการคล้าย ๆ กันในการจำแนกรูปแบบการปกครอง หากแต่ใช้เกณฑ์ด้านกฎหมายเป็นตัวจำแนก ผู้ปกครองที่ยึดกฎหมายในการปกครองจะเรียกว่าราชาธิปไตย ส่วนผู้ปกครองที่ปกครองโดยไม่ยึดกฎหมายจะเรียกว่าการปกครองดังกล่าวว่าทฤษาธิปไตย จากความหมายดังกล่าวการปกครองแบบราชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่สื่อความหมายไปในทางที่ดี

ระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยนับเป็นรูปแบบการปกครองที่มีความเก่าแก่และยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ มากกว่า 5,000 ปี และยังคงปรากฏอยู่ในบางประเทศในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ความหมายและลักษณะของระบอบราชาธิปไตยมีความแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค ความแตกต่างระหว่างรัฐสมัยโบราณและรัฐสมัยใหม่ส่งผลให้ลักษณะของระบอบราชาธิปไตยในแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกัน ในรัฐสมัยโบราณ อำนาจของกษัตริย์มักจะมีขอบเขตกว้างขวางแต่ขาดความชัดเจน ในขณะที่รัฐสมัยใหม่สถานะของกษัตริย์และองค์ประกอบของรัฐได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ลักษณะของราชาธิปไตยของรัฐสมัยโบราณกับรัฐสมัยใหม่มีความแตกต่างกันเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองแบบราชาธิปไตย

การปกครองแบบกษัตริย์มีมาช้านานแล้ว รูปแบบความสัมพันธ์ทางอำนาจก่อให้เกิดโครงสร้างการเมืองการปกครองเพื่อกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในรัฐ ในยุคเริ่มแรกของสังคมมนุษย์ ผู้นำชุมชนทำหน้าที่ปกครองแบบหัวหน้าเผ่า (Tribal kingship) เพื่อต่อสู้กับภัยและความกลัวต่าง ๆ รวมไปถึงการต่อสู้จากการรุกรานของมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ ผู้มีชัยชนะเหนือเผ่าอื่น ๆ โดยสามารถรวบรวมกำลังพลต่อสู้กับศัตรูจนได้รับการยินยอมจากสมาชิกในสังคมได้สถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์ (Kottok, 1991) และแผ่ขยายอำนาจเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นอาณาจักร อาทิ การกำเนิดของอาณาจักรอียิปต์โบราณ อาณาจักรโรมัน และจีนโบราณ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการจัดระเบียบการปกครองที่ชัดเจนทำให้เกิดระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยที่มีกษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด

การปกครองแบบราชาธิปไตย (Monarchy) เป็นรูปแบบทางการเมืองที่กษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ (Fabricius, 2019) เป็นระบบการเมืองที่ให้อำนาจแก่บุคคล ๆ เดียว ซึ่งทำหน้าที่เป็นประมุขและออกกฎหมายเพื่อควบคุมสังคม กษัตริย์เป็นผู้ปกครองสูงสุดของสังคมที่มีการแบ่งชั้น มีอำนาจในการบังคับใช้การตัดสินใจโดยชอบด้วยกฎหมาย (Grinin, 2008) ในเรื่องของความหมายของระบอบการปกครองแบบกษัตริย์นี้ เพลโต นักปราชญ์ชาวกรีกโบราณกล่าวว่า เป็นระบอบการปกครองโดยคน ๆ เดียว โดยผู้ปกครองนั้นจะใช้กฎหมายเป็นแนวทางในการปกครองรัฐ มิได้กระทำตามอำเภอใจ เพลโต เรียกผู้ปกครองที่ปกครองโดยไม่ยึดหลักกฎหมายว่าเป็น “ทรราช” ในขณะที่ อริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีกอีกท่าน กล่าวว่าไว้ในลักษณะเดียวกันว่า ราชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยคน ๆ เดียวที่

“ยึดประโยชน์” ของประชาชนทั้งมวลเป็นที่ตั้ง อริสโตเติล เรียกผู้ปกครองที่ยึดแต่ประโยชน์ของตนเองโดยไม่ใส่ใจผลประโยชน์ของคนว่าเป็นทรราชเช่นกัน

ลักษณะหน้าที่และภาระหน้าที่ของกษัตริย์ในรัฐยุคแรก มีองค์ประกอบหลักสี่ประการ คือ ความศักดิ์สิทธิ์ การปกครอง การป้องกัน และการแจกจ่าย ในหน้าที่ประการแรกเกี่ยวกับการดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ กษัตริย์บางภูมิภาคอาจจะมิได้เป็นเทพเจ้าบนพื้นดิน (Frazer, 1905) แต่พระองค์ทรงเป็นลูกหลานของเหล่าทวยเทพดังที่มีลำดับตระกูลที่ยาวนานและซับซ้อน ทำหน้าที่ปกครองให้สังคมมนุษย์มีความสงบร่มเย็น ใช้อำนาจเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของอาณาจักร ในขณะที่เดียวกันกษัตริย์ก็มีหน้าที่ป้องกันรัฐจากการรุกรานของอริราชศัตรู เป็น ผู้รวบรวมน้ำหนึ่งใจเดียวกันของผู้คนในรัฐเพื่อต่อสู้กับศัตรูผู้รุกราน และในยามบ้านเมืองเป็นปกติสุข กษัตริย์จะเป็น ผู้แบ่งสรรจัดการผลประโยชน์ (Claessen & Skolnik, 1978) เพื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้คนภายในรัฐ

ลักษณะทั่วไปของระบอบราชาธิปไตยอีกประการหนึ่ง คือ การสืบทอดโดยสายโลหิต กล่าวคือการสืบทอด อำนาจของผู้ปกครองในระบอบราชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นราชาธิปไตยของรัฐสมัยโบราณหรือรัฐสมัยใหม่ กษัตริย์มีการ สืบทอดราชบัลลังก์หรือการสืบสันตติวงศ์ไว้แน่ชัด โดยกฎเกณฑ์ทางด้านสายเลือด และมีใช้เป็นการเลือกตั้ง โดยประชาชน หากจะมีการคัดเลือกบุคคลใดขึ้นมา ก็ต้องเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในสายการสืบทอดสันตติวงศ์นั้น (Sereerangsan, 2018) อันมีลักษณะเชื่อมโยงกับความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสัมพันธ์กับเทพเจ้าหรือสวรรค์ โดยเฉพาะในสังคมของโลกตะวันออก พระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนองค์อวตารของเทพเจ้า หรือทรงเป็นโอรสแห่ง สวรรค์ หรือเป็นโอรสของพระเจ้า พระองค์จึงมีสายพระโลหิตแห่งเทพเจ้าและมีความชอบธรรมในการปกครอง ประชากร บุคคลที่สืบสายเลือดจากพระองค์เท่านั้นจึงจะได้รับอำนาจปกครองจากพระองค์หลังจากที่สิ้นพระชนม์ แล้ว ยังมีสายเลือดใกล้ชิดมากจะมีความชอบธรรมในการสืบทอดราชสมบัติมาก ตัวอย่างของการสืบทอดสายโลหิต ที่เด่นชัด คือ ราชาธิปไตยแบบจีน และแบบไทย โดยของจีน กษัตริย์ หรือฮ่องเต้ของจีน มีความเชื่อมโยงกับ สรวงสวรรค์ ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉินฮ่องเต้ ได้รับการเคารพในฐานะโอรสแห่งสวรรค์ คือเปรียบเสมือนได้รับอำนาจ จากสวรรค์มาให้ปกครองประชาชนตามหลักการ “สูงสุดโอรสสวรรค์ ล่างสุดนั้นประชาราษฎร์” การสืบทอดตำแหน่ง ฮ่องเต้มักอยู่ในรูปแบบจากบิดาไปยังบุตร โดยคำว่า ฮ่องเต้ หรือ หวงตี้ ถ้าแปลตรงตัวจะสามารถแปลได้ว่า “ผู้ปกครองที่ยิ่งใหญ่” เป็นพื้นฐานหลักการ “อาณัติแห่งสวรรค์” และ “โอรสแห่งสวรรค์” ซึ่งหมายถึงการที่เทพเจ้า เบื้องบนที่มนุษย์ยำเกรงได้มอบหมายให้บุคคลหนึ่งมีสิทธิอำนาจในการปกครองแผ่นดิน ผู้ได้รับอาณัติสวรรค์ มิเพียงแต่ได้สิทธิในการใช้อำนาจจากสวรรค์เท่านั้น หากแต่ยังมีสถานะเป็น “โอรสแห่งสวรรค์” ซึ่งหมายถึงผู้ที่สืบเชื้อ สายหรือมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับสวรรค์ ทำหน้าที่ปกครอง และเป็นสื่อกลางระหว่างสวรรค์กับประชาชน บนแผ่นดินมนุษย์ ผู้ที่จะได้รับอาณัติสวรรค์จะต้องมีคุณธรรมปกครองราษฎรให้เป็นสุข (Dull, 1990) ผู้ที่มีความ ชอบธรรมในการเป็นกษัตริย์องค์ถัดไปต้องเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์พระองค์ก่อน

สรุป การปกครองแบบราชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่มีรากฐานในประวัติศาสตร์อันยาวนานของ มนุษยชาติ สะท้อนถึงความเจริญก้าวหน้าและความซับซ้อนของสังคมมนุษย์ โดยมีกษัตริย์เป็นประมุขของรัฐ ทำหน้าที่ ในการปกครอง ป้องกันภัยอันตรายจากศัตรูภายนอก และการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนในสังคมการเมือง ความชอบธรรมในการปกครองของกษัตริย์เกิดจากความเชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการสืบทอดอำนาจตาม สายโลหิตเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับอำนาจของกษัตริย์ในฐานะผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากความ ศักดิ์สิทธิ์หรือความชอบธรรมตามประเพณี

ลักษณะของรัฐก่อนสมัยใหม่

มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องอาศัยอยู่ในรัฐเพื่อแสวงหาความดีงามให้แก่ตนเอง ทั้งที่เป็นความดีงามทางด้านกายภาพ และความดีงามทางด้านจิตใจ ความดีงามประการแรกเกี่ยวกับความสมบูรณ์ในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น โดยมีการแบ่งงานกันทำตามความสามารถของแต่ละคน รวมไปถึงเพื่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ความดีงามประการหลังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแสวงหาความสุข หรือความดีงามทางด้านจิตใจ รัฐเกิดขึ้นอันเป็นผลจากวิวัฒนาการอันยาวนานของโครงสร้างทางสังคมและเป็นตัวแทนของรูปแบบที่สมบูรณ์แบบที่สุดของชีวิตทางสังคมของมนุษย์ (Volk-Leonovich, 2023) เป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญของสังคมมนุษย์ รัฐก่อนสมัยใหม่มีลักษณะดังนี้

1) มีสภาพสังคมระหว่างรัฐแบบอนาธิปัตย์

ในรัฐสมัยโบราณก่อนการเกิดระบอบรัฐสมัยใหม่ และการมีกฎหมายและองค์กระหว่างประเทศ มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐแบบอนาธิปัตย์ชัดเจน ปราศจากการบังคับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์เพื่อรักษาความสงบและความเรียบร้อยระหว่างรัฐ เป็นสภาพสังคมที่ต้องพึ่งพิงและเอาตัวรอดด้วยความสามารถของแต่ละรัฐ สงครามอันเกิดจากความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ และการแสวงหาทรัพยากรเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้น รัฐที่มีแสนยานุภาพมากใช้พลกำลังเข้ากดขี่หรือยึดครองรัฐที่อ่อนแอกว่า สภาพสังคมระหว่างประเทศคล้ายกับสังคมมนุษย์ที่ไม่มีผู้ใดมีอำนาจปกครองเพื่อให้ทุกคนเชื่อฟังตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง ผู้ที่มีพลกำลังเข้มแข็งกว่าสามารถเข้าช่วงชิงผลประโยชน์เพื่อรัฐของตนเองได้ ในสภาพเช่นนี้จะแสวงหาความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองมิได้เลย ต่างรัฐหากต้องการเอาตัวรอดจากการคุกคามของรัฐอื่นจำเป็นต้องส่งสมพลกำลังและอำนาจให้มากที่สุด จุดเริ่มต้นของรัฐที่ต้องการปกป้องตนเองเท่านั้น เมื่อมีกองทัพที่เข้มแข็งก็จะขยายไปสู่การรุกรานชาติอื่นเพื่อสร้างความยิ่งใหญ่และความมั่นคงให้แก่รัฐของตนสภาพรัฐสมัยโบราณจึงขาดความสงบสุขแท้จริง รัฐที่อ่อนแอยอมเสียผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆแก่รัฐใหญ่เพื่อแลกกับสัญญาที่รุกรานต่อกัน หรือการได้รับการอารักขาจากประเทศที่ใหญ่กว่า

2) เขตแดนระหว่างรัฐขาดความแน่นอน

ภายใต้ลักษณะความสัมพันธ์ของรัฐสมัยโบราณที่มีการรบพุ่งกันอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในเขตแดนของรัฐนั้นๆ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น อาณาจักรที่อ่อนแอจะถูกรัฐที่เข้มแข็งกว่ากลืนเข้ามาในการครอบครองเขตแดน เมื่ออำนาจของรัฐที่มีอิทธิพลมากขึ้นก็อาจจะนำไปสู่การครอบครองเขตแดนของรัฐอื่น ทั้งที่เป็นในลักษณะการเข้ายึดครอง หรือการครอบงำโดยใช้อิทธิพลในลักษณะของรัฐบรรณาการ รัฐภายใต้อารักขา หรือรัฐบริวาร อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในอำนาจของรัฐอาจเกิดขึ้นได้ เช่น รัฐที่เคยเข้มแข็งสูญเสียอำนาจให้แก่รัฐเกิดใหม่ที่เข้มแข็งกว่า หรือรัฐที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจสามารถส่งสมแสนยานุภาพจนสามารถแยกตัวออกมาเป็นอิสระ อาจทำให้เขตแดนมีการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้นอกจากการสั่นไหวของเขตแดนอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางอำนาจทางการเมืองอันส่งผลต่อความไม่แน่นอนของเขตแดนแล้ว การกำหนดเขตแดนในสมัยโบราณอาศัยจุดสังเกตทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องกำหนดเขตแดนระหว่างชุมชนและรัฐ แต่สมัยโบราณปราศจากเทคโนโลยีการปักปันเขตแดนที่แน่นอนทำให้เขตแดนของรัฐขาดความชัดเจนไปด้วย

3) ปราศจากความสามารถในการจัดการอำนาจแบบรวมศูนย์

รัฐในสมัยโบราณเป็นรูปแบบของสังคมมนุษย์ที่มีระบบระเบียบในความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีชนชั้นปกครองและบทบาทหน้าที่ของอำนาจสูงสุดทางการเมือง (Tutundaru, 2014) อย่างไรก็ตาม รัฐสมัยโบราณมักขาดประสิทธิภาพในการจัดการอำนาจแบบรวมศูนย์ และมีความสามารถต่ำในการเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของรัฐ

(Gill, 2003) สภาพรัฐสมัยโบราณที่อาณาเขตมีการไหลลื่นอยู่ตลอดเวลาตามการเปลี่ยนแปลงทางอิทธิพลทางการเมืองการปกครอง รัฐเล็กอยู่ภายใต้อิทธิพลของรัฐใหม่ รัฐบรรณาการหรือรัฐบริวารของรัฐใหญ่มีระบบการบริหารที่มีความเป็นอิสระพอสมควร คือ มีการใช้อำนาจบริหาร ตุลาการ การเก็บภาษี และกองทัพเป็นของตนเอง เพียงแต่รัฐเหล่านี้แสวงหาความมั่นคงปลอดภัยโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของรัฐใหญ่กว่า โดยยอมตกอยู่ภายใต้อาณัติและการส่งบรรณาการ อย่างไรก็ตามหากรัฐที่ควบคุมเหล่านี้เสื่อมอิทธิพล รัฐบรรณาการเหล่านี้ก็จะแยกตัวหรือย้ายไปสวามิภักดิ์รัฐอื่นเพื่อความอยู่รอด ด้วยความเป็นอิสระของรัฐบริวารทำให้รัฐใหญ่สมัยโบราณขาดความสามารถในการจัดการอำนาจแบบรวมศูนย์ การร่อยรัตเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบในรัฐอยู่ในระดับต่ำ รัฐที่ประสบความสำเร็จคือรัฐที่มีความเข้มแข็งขนาดย่อม หรือต่อมากลายเป็นระบบนครรัฐของกรีก เป็นต้น

4) ประชากรขาดความสำนึกความเป็นชาติ

ลักษณะของความรู้สึกความเป็นชาติเกิดการการร่อยรัตผูกพันของประชาชนในแ่งมุ่มต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกร่วมทางประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมเดียวกัน รัฐสมัยใหม่ที่เป็น “รัฐชาติ” ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตแดนของรัฐจะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ อย่างไรก็ตามประชาชนในรัฐสมัยโบราณขาดความสำนึกในความเป็นชาติ การรပ်งเพื่อแย่งชิงอำนาจของบรรดากษัตริย์ผู้ปกครองสมัยโบราณเกิดขึ้นเป็นประจำ ผลัดกันเข้าครอบครองดินแดนต่าง ๆ ผู้คนในบริเวณพื้นที่นั้นก็เปลี่ยนเป็นประชากรของรัฐที่ผลัดกันยึดครองนั้น แม้ประชาชนของรัฐสมัยโบราณจะมีความรู้สึกเชื่อมโยงผูกพันกับแบบเครือญาติหรือทางชาติพันธุ์ แต่การเปลี่ยนแปลงอาณาเขตและดินแดนของรัฐที่ไม่หยุดนิ่ง ทำให้ประชากรเหล่านี้ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นประชากรของรัฐที่เข้ายึดครอง ความไม่ต่อเนื่องของเสถียรภาพของรัฐและความยากลำบากในการรวบรวมอำนาจของส่วนกลางทำให้รัฐสมัยโบราณขาดโอกาสในการกล่อมเกลารวมเมืองเพื่อให้ประชากรเหล่านี้มีสำนึกความเป็นชาติเดียวกัน

สรุป สมัยโบราณก่อนการเกิดรัฐชาติและการจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศที่มีการใช้กฎหมายและกติการ่วมกัน รัฐสมัยโบราณอยู่ภายใต้ลักษณะความสัมพันธ์แบบอนาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ การปราศจากองค์กรควบคุมที่มีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับ ทำให้มีการรပ်งและใช้อิทธิพลหรืออำนาจเข้าครอบครองรัฐที่อ่อนแอกว่า อาณาเขตดินแดนของรัฐสมัยโบราณขาดความแน่นอนและชัดเจน

ลักษณะของการปกครองแบบราชาธิปไตยสมัยโบราณ

รัฐสมัยใหม่ (Modern State) ถือกำเนิดเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในราวคริสต์ศตวรรษที่ 17 (Cederman, 1997) อันมีลักษณะที่รัฐมีเขตแดนที่แน่นอน รัฐมีอำนาจอธิปไตยที่เป็นอิสระจากการครอบงำ และผู้ปกครองรัฐมีอำนาจอย่างมั่นคง ประชากรมีเอกภาพทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์โดยถูกหลอมหลอมให้มีสำนึกแห่งความเป็นชาติร่วมกัน (Spruyt, 2002) นำไปสู่การยอมรับในทางกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามก่อนหน้านี้ “รัฐ” จะพัฒนาไปสู่ลักษณะดังกล่าว ลักษณะของการปกครองระบอบราชาธิปไตยประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1) กษัตริย์เป็นองค์อธิปัตย์แบบอำนาจขาดความสมบูรณ์

การปกครองแบบราชาธิปไตยหรือการปกครองโดยกษัตริย์ของรัฐสมัยโบราณก่อนการเกิดรัฐสมัยใหม่ (Modern State) เป็นการปกครองที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อธิปัตย์ คือเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดของรัฐ เป็นผู้กำหนดกฎหมาย กฎเกณฑ์ แบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติและนโยบายต่าง ๆ เป็นผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้าย และเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ (Sereerangsan, 2018) อย่างไรก็ตามกษัตริย์ภายใต้การปกครองแบบราชาธิปไตย

สมัยโบราณมีอำนาจที่จำกัดและขาดความสมบูรณ์ ด้วยเหตุที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจส่วนกลางของพระมหากษัตริย์กับหัวเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะหัวเมืองต่างภาษาและวัฒนธรรมที่ไกลออกไป ที่มีลักษณะห่างเหินไม่แน่นแฟ้นใกล้ชิด ส่งผลให้พระราชอำนาจของกษัตริย์ไม่สามารถปกครองครอบคลุมได้อย่างเบ็ดเสร็จ ประกอบกับสมัยโบราณยังไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์หรือกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการรุกรานซึ่งกันละกัน รัฐสมัยก่อนอยู่ภายในสังคมแบบ “อนาธิปไตย” คือ เป็นสภาพที่ไร้การควบคุม รัฐที่เข้มแข็งและมีแสนยานุภาพมากกว่าใช้พลังกำลังเข้ารุกรานเพื่อแสวงหาประโยชน์จากรัฐที่อ่อนแอกว่า (Franks, 2013) อำนาจของผู้ปกครองสมัยก่อนจึงขาดความมั่นคง อันเนื่องมาจากสงครามรบพุ่งกันอยู่แทบจะตลอดเวลา รัฐที่อ่อนแอกว่าก็ต้องยอมรับอำนาจของกษัตริย์ที่เข้มแข็งกว่าและตกอยู่ในฐานะเป็นเมืองประเทศราชหรือเมืองขึ้น หากไม่ยอมอาจจะถูกถอดออกจากตำแหน่งผู้ชนก็จะแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นปกครองแทน แต่เมื่อยามใดกษัตริย์อ่อนแอไม่สามารถควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ได้ หัวเมืองต่าง ๆ ที่เคยตกอยู่ภายใต้อำนาจจะหาทางปลดแอกตนเองเป็นอิสระ ทำให้พระราชอำนาจของพระองค์ขาดความมั่นคงและสมบูรณ์

ตัวอย่างของพระราชอำนาจที่ขาดความสมบูรณ์ คือลักษณะของราชาธิปไตยของยุโรปสมัยกลาง ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5-15 อำนาจของผู้ปกครองยังขึ้นอยู่กับการครอบงำของศาสนจักร ภายใต้ระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) ทุกคนจะต้องเป็นข้ารับใช้ผู้ที่อยู่เหนือกว่าตนเสมอ ผู้อาศัยอยู่ในที่ดินจะเป็นข้ารับใช้ขุนนางเจ้าของที่ดิน ขุนนางเจ้าของที่ดินจะเป็นข้ารับใช้กษัตริย์ที่ปกครองแคว้นแคว้นที่ตนสังกัดอยู่ และกษัตริย์ก็ต้องเป็นข้ารับใช้ของจักรพรรดิผู้เป็นใหญ่เหนือแคว้นทั้งปวง แม้จนในที่สุดพระจักรพรรดิเองก็ต้องเป็นข้ารับใช้ผู้สูงสุดคือพระเจ้า ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับความเป็นใหญ่ของศาสนจักรอันมีพระสันตปาปาเป็นประมุข ชาวยุโรปในยุคกลางเชื่อว่ามนุษย์ไม่อาจจะรอดพ้นจากบาปทั้งปวงโดยปราศจากความช่วยเหลือจากศาสนจักร กษัตริย์นอกจากจะต้องรับผิดชอบการปกครองต่อพระสันตปาปา ในฐานะตัวแทนของพระเจ้าแล้ว ยังต้องพึ่งพาขุนนางเจ้าของที่ดินเพื่อให้ขุนนางเหล่านั้นช่วยเหลือในการปกป้องอาณาจักร

การปกครองแบบราชาธิปไตยสมัยก่อนรัฐสมัยใหม่ ต้องอาศัยความสามารถในการควบคุมกลุ่มต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการสร้างบารมีเฉพาะตัว โดยอาศัยอำนาจที่เกิดจากความเชื่อและความศรัทธา จึงจะสามารถสร้างเสถียรภาพและมั่นคงในอำนาจได้ ในทำนองกลับกันหากกษัตริย์อ่อนแอไร้ความสามารถก็จะไม่สามารถที่จะรักษาอำนาจของตนเอาไว้ได้ จริงอยู่ที่ภายใต้ระบอบราชาธิปไตย การสืบทอดอำนาจเป็นไปโดยสายเลือด (Sereerangsan, 2018) กษัตริย์จะอยู่ในอำนาจตราบเท่าพระชนม์ชีพของพระองค์ การเปลี่ยนตัวผู้ปกครองจึงทำได้ อย่างจำกัด หากกษัตริย์อ่อนแอและมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนกษัตริย์มีเพียงวิธีการล้มล้างผู้ปกครองเท่านั้น เพื่อสถาปนาบุคคลที่มีความเหมาะสมแทน การล้มล้างส่งผลให้มีการตั้งราชวงศ์ใหม่ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการคัดสรรผู้ปกครองในระบอบราชาธิปไตยที่อาศัยการล้มล้างทำลายเท่านั้น ส่งผลให้เสถียรภาพของกษัตริย์ขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวเป็นที่ตั้ง ผิดจากระบบประชาธิปไตยที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลมีอำนาจตามกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน หากรัฐบาลไร้ความสามารถก็จะอยู่ได้ไม่เกินระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้น หากกษัตริย์ขาดความสามารถหรือไม่ได้รับการยอมรับและความจงรักภักดีจากประชาชนและขุนนาง ก็มีโอกาที่จะสูญเสียอำนาจนั้นได้โดยง่าย กล่าวได้ว่ากษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองของรัฐสมัยโบราณ แม้ทรงเป็นองค์อธิปัตย์ที่ทรงอำนาจสูงสุดของรัฐ แต่พระราชอำนาจของพระองค์ขาดความมั่นคงและสมบูรณ์

2) อาศัยการพึ่งพิงและความจงรักภักดีของขุนนาง

รัฐสมัยโบราณมีลักษณะแบบนครรัฐ แต่ละนครรัฐมีขนาดไม่ใหญ่มาก มีขอบเขตของรัฐที่ไม่แน่นอนเนื่องจากไม่มีเครื่องมือในการกำหนดเขตแดนที่ชัดเจน เมื่อนครรัฐเล็ก ๆ ถูกล้อมครรัฐที่ใหญ่และเข้มแข็งกว่าเข้ายึดครอง นครรัฐเหล่านี้ใหญ่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจนครรัฐที่ใหญ่กว่า อาจเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ปกครองเมือง (Mann, 1977) หรือของไทยสมัยก่อนเรียกว่า “ผู้รัง” มีอำนาจในเมืองของตนพอสมควร คือ มีอำนาจในการเก็บภาษี การเกณฑ์กำลังพล และการพิพากษาคดี (Thiravekin, 2007) ผู้ปกครองหรือขุนนางเหล่านี้มีผลต่อความมั่นคงในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

ในระบบสังคมการเมืองแบบศักดินา ทั้งของตะวันตกและตะวันออก ขุนนางมีบทบาททางการเมืองมากเนื่องจากมีไพร่พลอยู่ในสังกัด การป้องกันการรุกรานจากศัตรูจะต้องอาศัยกำลังพลจากขุนนางทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ขุนนางส่วนกลางมีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชากรมกองต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ควบคุมไพร่พล จัดเก็บภาษีจากไพร่พลในสังกัด และภาษีที่อยู่ในบังคับบัญชาของกรมกองรวมไปถึงการพิจารณาอรรถคดีต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจของกรมกองที่ตนเองบังคับบัญชา ในยามสงครามขุนนางต้องเกณฑ์ไพร่พลเพื่อเข้าร่วมรบกับกษัตริย์ ในขณะที่ส่วนภูมิภาค กษัตริย์เมืองประเทศราชและขุนนางหัวเมืองก็มีอำนาจบังคับบัญชาในเขตการปกครองของตน สามารถเก็บภาษี และพิพากษาอรรถคดีทั้งปวงได้ และเมื่อส่วนกลางต้องการกำลังพลเพื่อเข้าร่วมรบ กษัตริย์เมืองประเทศราชและขุนนางหัวเมืองก็ต้องเกณฑ์กำลังพลเพื่อเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ตัวอย่างของระบบกษัตริย์ที่ต้องอาศัยการพึ่งพิงของขุนนางคือระบบฟิวดัลของยุโรปสมัยกลาง โดยระบบฟิวดัลมีที่มาจากสภาพที่ชาวยุโรปต้องทำสงครามแย่งชิงอำนาจระหว่างชนเผ่าต่าง ๆ กันอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่จักรวรรดิโรมันเสื่อมสลายลงไป ยกตัวอย่างเช่นในจักรวรรดิแฟรงค์ สมัยพระเจ้าชาร์เลอมาญ กษัตริย์ทรงพึ่งพิงกำลังจากขุนนางเพื่อปราบปรามเผ่าแซกซอนและขยายอาณาเขต ขุนนางที่ภักดีได้รับที่ดินเป็นรางวัล ในจักรวรรดิฮอตโตมัน สุลต่านต้องพึ่งพิงกำลังจากขุนนางในการรบกับอาณาจักรไบแซนไทน์ และยึดครองคาบสมุทรบอลข่าน หรือในจักรวรรดิปรัสเซีย กษัตริย์ใช้ขุนนางในการสร้างกองทัพที่เข้มแข็งเพื่อรบกับออสเตรีย รัสเซีย และฝรั่งเศส จนทำให้ปรัสเซียผงาดเป็นมหาอำนาจในยุโรป สภาพบ้านเมืองที่ขาดความสงบและเต็มไปด้วยอันตรายจากการสู้รบ การต่อสู้โดยการกระทำสงครามทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามต่าง ๆ หนีไปขอความคุ้มครองจากผู้นำที่เข้มแข็ง แล้วคนเหล่านี้ก็ตอบแทนความคุ้มครองด้วยการรับใช้แรงงานในที่ดินของผู้นำที่ให้ความคุ้มครองแก่ตน โดยการทำสงครามในยุโรปมีกษัตริย์เป็นผู้นำในการรบ เมื่อได้ชัยชนะก็จะพระราชทานที่ดินให้แก่แม่ทัพนายกองของตนเป็นรางวัล แม่ทัพนายกองเหล่านั้นต่อมากลายเป็นขุนนางเจ้าของที่ดิน (Land Lord) กองทัพที่ใช้ทำการรบในสมัยกลางอาศัยความร่วมมือจากแม่ทัพนายกอง หรือขุนนางเจ้าของที่ดินซึ่งขุนนางเหล่านี้มีไพร่พลเป็นของตนเอง นอกจากขุนนางใหญ่ ๆ จะได้ที่ดินจากกษัตริย์เป็นการตอบแทนแล้ว ยังได้ที่ดินจากขุนนางระดับรองลงไปอีกด้วย ขุนนางระดับรองยกที่ดินให้ขุนนางที่เข้มแข็งเพื่อจะได้รับความคุ้มครองอยู่ในฐานะวัสซัล (Vassal) โดยที่ตนเองยังถือครองที่ดินและหาผลประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไป ได้รับคือความช่วยเหลือทางด้านกำลัง คือ อัศวินและทหารตลอดจนบริวารต่าง ๆ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในที่ดินนั้น ๆ เป็นข้ารับใช้ขุนนางอีกทอดหนึ่ง สถานะของขุนนางใหญ่ ๆ เจ้าของที่ดินจึงมีความเข้มแข็งมาก กษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยสมัยกลางต้องอาศัยกำลังจากขุนนางเหล่านี้ จำเป็นต้องประนีประนอม ไม่ทำให้ขุนนางเหล่านี้เฝ้าใจออกห่าง หรือมีความขัดแย้งอันจะส่งผลให้ขุนนางไม่พอใจ ซึ่งจะกระทบต่อเสถียรภาพของพระองค์ สถานะของกษัตริย์ในสมัยกลางจึงไม่มีความมั่นคงเท่าใดนัก

ภายใต้สังคมระหว่างประเทศที่ไร้กฎเกณฑ์ การขยายดินแดนมิใช่เป็นเพียงแค่การแสดงแสนยานุภาพของรัฐเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการลงทุนเพื่อได้มาซึ่งทรัพยากรและความมั่งคั่ง การรวบรวมอาณาเขตมิสามารถดำเนินการได้เพียงแค่กษัตริย์ซึ่งมีอำนาจจำกัดไว้ที่ส่วนกลางได้แต่เพียงลำพังเท่านั้น แต่ยังคงอาศัยกำลังของขุนนางในการรวบรวมเพื่อบรรลุเป้าหมาย เมื่อทำการยึดดินแดนต่าง ๆ ได้ ทรัพยากรและผลประโยชน์ที่ได้จากเมืองที่ถูกยึดจำเป็นต้องแบ่งสรรปันส่วนให้แก่ขุนนางหัวเมืองและเมืองประเทศราชที่เข้าร่วมรบด้วย

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกาเกี่ยวอย่างหลวม ๆ ระหว่างกษัตริย์และขุนนาง โดยเฉพาะเมืองประเทศราชและหัวเมืองที่ห่างไกลออกไป ทำให้อำนาจของกษัตริย์ขึ้นอยู่กับความจงรักภักดีของประเทศราชและหัวเมืองเหล่านี้ ทั้งในแง่ของทรัพยากรและกำลังพล เมื่อส่วนกลางต้องการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการปกครองส่วนกลางหรือต้องการกำลังพลเพื่อต่อต้านศัตรูและขยายดินแดน ต้องอาศัยแรงสนับสนุนจากหัวเมืองเหล่านี้ หากผู้ปกครองหัวเมืองและเมืองประเทศราชมีความจงรักภักดี หรือมองเห็นว่ากษัตริย์มีอำนาจเพียงพอในการคุ้มครองตนเองได้ ก็จะทำให้ความร่วมมือแต่โดยดี แต่ยามใดที่กษัตริย์ส่วนกลางอ่อนแอ ไร้ความสามารถ ผู้ปกครองหัวเมืองก็อาจไม่ให้ความร่วมมือ ผู้ปกครองเมืองประเทศราชอาจประกาศตนเป็นอิสระ หรือเปลี่ยนไปให้การยอมรับอำนาจของกษัตริย์รัฐอื่น ดังนั้น อำนาจของกษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยสมัยโบราณจึงขาดความสมบูรณ์ แม้โดยลักษณะแล้วกษัตริย์เป็นผู้ปกครองสูงสุดในรัฐก็ตาม แต่ก็ยังต้องอาศัยการพึ่งพิงอำนาจและความจงรักภักดีของขุนนางเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ

3) ใช้แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสวรรค์เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถานะผู้ปกครอง

มนุษย์อยู่รวมกันเพราะต้องการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน ความต้องการเอาชนะธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต เช่นการทำชลประทานเพื่อเก็บกักน้ำสำหรับเพาะปลูกต้องมีการแบ่งงานกันทำ ทำให้เกิดผู้นำในการใช้อำนาจเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ จึงได้เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นรัฐ หรือตามทฤษฎีแสนยานุภาพเชื่อว่ารัฐเกิดขึ้นจากการยึดครองและการใช้อำนาจบังคับ มนุษย์รุกรานระหว่างกันเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ (Carneiro, 1970) พวกที่ได้ชัยชนะก็จะเข้าครองดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และรวบรวมเอากลุ่มคนที่แพ้ออยู่ในการปกครองของพวกตน ออกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ มาเพื่อให้คนที่แพ้ปฏิบัติไปตามความต้องการของตนและตั้งตนเป็นนาย การรวมตัวโดยการใช้อำนาจบังคับดังกล่าวนี้ในระยะแรก ๆ อาจมีขอบเขตไม่กว้างขวางนัก มีผู้คนจำนวนไม่มาก อาจเป็นเพียงแค่ชนเผ่าเท่านั้น ซึ่งผู้ชนะจะกลายเป็นหัวหน้าเผ่า กษัตริย์สมัยโบราณในระยะเริ่มต้นจึงเป็นเพียงหัวหน้าเผ่า หรือผู้นำชุมชนที่มีความสามารถ สามารถรวบรวมพลังความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่มป้องกันศัตรูหรือภัยธรรมชาติ และได้รับการยกย่องว่ามีความสามารถในการนำพากลุ่มให้ปลอดภัยได้ แต่เมื่อรวบรวมเอาหลายต่อหลายเผ่ามารวมกลุ่มกันขึ้น ความเติบโตของอาณาเขต และจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น จนเกิดเป็นองค์กรทางการเมืองที่เรียกว่า “รัฐ” ต่อมาผู้ปกครองก็เปลี่ยนสถานะให้ยิ่งใหญ่กว่าหัวหน้าเผ่ากลายเป็นกษัตริย์ในที่สุด

อำนาจที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ทรงพลัง ความยำเกรงและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเร้นลับได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกับสถานะของกษัตริย์ ได้อ้างอิงอำนาจอันเร้นลับตามความเชื่อของแต่ละสังคมเพื่อส่งเสริมให้สถานะสูงส่งและมั่นคงมากขึ้น อาทิ กษัตริย์หรือฟาโรห์ของอียิปต์อ้างความเป็นผู้นำโดยเชื่อมโยงว่าตนเป็นบุตรของเทพเจ้า การปกครองแบบราชาธิปไตยของรัฐก่อนสมัยใหม่มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมตามคติความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับการกำเนิดรัฐและสิทธิของผู้ปกครองของแต่ละพื้นที่

การสร้างบ้านแปลงเมืองเพื่อก่อตั้งอาณาจักรมิได้กระทำได้โดยเพียงกษัตริย์พระองค์เดียว หากแต่ยังต้องอาศัยกลุ่มคนต่าง ๆ เข้าร่วมก่อตั้งอาณาจักรด้วย อำนาจของกษัตริย์จึงต้องถูกแบ่งสรรปันส่วนให้แก่กลุ่มที่สนับสนุนร่วมก่อตั้งอาณาจักรด้วยในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ เสถียรภาพทางการเมืองและอำนาจของกษัตริย์จึงไม่สมบูรณ์

กษัตริย์ต้องแสวงหาวิธีที่จะสร้างความมั่นคงให้แก่อำนาจของตน โดยการสร้างความชอบธรรมในการสถาปนาอำนาจ การปกครองโดยการสนับสนุนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสวรรค์บันดาลให้สามารถปกครองประเทศและดูแลประชาราษฎร์ ของพระองค์ได้ (Sereerangsan, 2018) โดยนำเอาพลังอำนาจของสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติสนับสนุนสถานะของ พระองค์ รวมไปถึงการบังคับให้ขุนนางผู้ปกครองกระทำสัตย์ปฏิญาณเพื่อจงรักภักดีต่อตน ดังเช่นกษัตริย์ของ อาณาจักรอียิปต์โบราณ แสดงสถานะผ่านการเชื่อมโยงกับเทพเจ้า โดยศาสนาอียิปต์โบราณเป็นแบบพหุเทวนิยม กษัตริย์หรือฟาโรห์ เป็นตัวกลางระหว่างเทพกับประชาชน โดยเทพที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือเทพ เทพรา หรือ เร เป็นเทพแห่ง ดวงอาทิตย์ เป็นดังบิดาแห่งมวลมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย ฟาโรห์มีสถานะเป็นบุตรแห่งเทพ มีหน้าที่ในการปกครอง ประชาชนและเป็นผู้นำทางศาสนา (Shaw, 2012) ในขณะที่จักรพรรดิของจีนโบราณ ทรงเป็นโอรสแห่งสวรรค์ กษัตริย์ ของอินเดียโบราณ เป็นองค์อวตาร หรือเป็นส่วนหนึ่งของพระผู้เป็นเจ้า พระมหากษัตริย์ของไทย ได้รับอิทธิพลจาก อินเดีย ทรงเป็นองค์อวตารของเทพเจ้าพราหมณ์อินดู และทรงเป็นพระโพธิสัตว์ตามความเชื่อของศาสนาพุทธ เป็นต้น การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับกษัตริย์ให้เชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภายใต้บริบททางสังคมที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วย วิทยาศาสตร์ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างเสถียรภาพและความเข้มแข็งของอำนาจกษัตริย์ โดยสร้างความเคารพและ ยำเกรงในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านร่างที่เป็นมนุษย์ของกษัตริย์

การเชื่อมโยงสถานะของกษัตริย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบางสังคมได้ผลดีพอสมควรโดยเฉพาะจากประชาชน โดย เห็นว่ากษัตริย์เป็นส่วนหนึ่งของเทพเจ้า หรือได้อำนาจมาจากเทพเจ้าเพื่อปกครองมวลหมู่มนุษย์ หากประชาชนต่อต้าน กษัตริย์ก็เท่ากับเป็นการไม่เคารพต่อพระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่สำหรับชนชั้นปกครองและชนชั้นสูง การอ้างถึง อำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ผลในบางครั้งบางเวลาเท่านั้น แต่ถ้าหากกษัตริย์อ่อนแอไม่สามารถประสานประโยชน์และ ควบคุมกลุ่มต่าง ๆ ได้ ก็สามารถถูกโค่นล้มได้โดยง่ายเช่นกัน และผู้ที่ขึ้นมาแทนกษัตริย์องค์ก่อนก็อ้างความชอบธรรม ในการได้มาซึ่งอำนาจในหนทางที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเช่นกัน

กล่าวได้ว่าการปกครองแบบราชาธิปไตยสมัยโบราณ กษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองแม้จะทรงเป็นองค์อภิปัตย์ หากแต่พระราชอำนาจขาดความสมบูรณ์เนื่องจากความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกษัตริย์กับขุนนางเป็นไปใน ลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ความมั่นคงของกษัตริย์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมือง และการสร้างจงรักภักดีให้เกิดขึ้นแก่พระองค์ สังคมที่ถูกติดอยู่กับศาสนาหรือความเชื่อส่งผลให้สถานะกษัตริย์มี ความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสวรรค์ ซึ่งถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถานะของกษัตริย์อันเป็น ผลมาจากความกลัวและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติอันสามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้ การจงรักภักดี และเคารพต่อกษัตริย์ก็คือการเคารพต่อพระเจ้า ลักษณะดังกล่าวทำให้สถานะของกษัตริย์มีความศักดิ์สิทธิ์เป็น องค์ประกอบที่ส่งเสริมเสถียรภาพของพระองค์

สรุป

ระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยมีวิวัฒนาการมายาวนาน ในรัฐสมัยโบราณที่ยังไม่มีการกำหนดเขต แดนที่ชัดเจนและยังไม่มี การหล่อหลอมให้ประชากรมีความรู้สึกร่วมในการเป็นชนชาติเดียวกัน สังคมมนุษย์ผูกพันอยู่ กับความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเร้นลับ ศาสนาและเทพเจ้า กษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองในสังคมโลกตะวันตกฐานความเชื่อผูก กับสิทธิการปกครองที่ได้รับมาจากพระเจ้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสังคมยุโรปในสมัยยุคกลาง กษัตริย์ในโลก ตะวันออกมีความเข้มข้นในเรื่องของกษัตริย์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของเทพเจ้า แบ่งภาคจุดติลงมาเพื่อปกครองมวลหมู่มนุษย์ในฐานะเทพเจ้าบนพื้นพิภพ ลักษณะโดยทั่วไปของระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยสมัยโบราณคือการที่

อำนาจสูงสุดอยู่ที่พระมหากษัตริย์ที่ปราศจากความเข้มแข็งเด็ดขาดโดยสมบูรณ์ ขุนนางส่วนกลางและขุนนางในหัวเมืองตามภูมิภาคต่าง ๆ ใช้อำนาจร่วมกับกษัตริย์ด้วย อำนาจของพระมหากษัตริย์มีความสมบูรณ์ในเขตการปกครองส่วนกลาง แต่มีความไม่แน่นอนในพื้นที่ที่ห่างไกลออกไปอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ที่เกะกะกันแบบไม่สมบูรณ์ระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค กษัตริย์ต้องอาศัยการพึ่งพิงจากขุนนาง การสืบทอดอำนาจโดยสายเลือดเป็นลักษณะสำคัญของระบอบราชาธิปไตยการใช้สถานะสังคมกึ่งลัทธิเหวอธรรมชาติเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในอำนาจ

References

- Carneiro, R. L. (1970). A Theory of the Origin of the State. *Science*, 169, 733–738.
DOI: 10.1126/science.169.3947.733
- Cederman, L. (1997). *Emergent actors in world politics: How states and nations develop and dissolve*. Princeton University.
- Claessen, H. J. M., & Skalník, P. (1978). *The early state: A structural approach*. In *The Early State* (pp. 533–596). The Hague: Mouton.
- Dull, J. (1990). *The evolution of government in China, heritage of China: Contemporary perspectives on Chinese civilization*. University of California.
- Fabricius M., J. (2019). *The monarch*. The Oxford Handbook of Danish Politics.
- Franks, B. (2013). *Anarchism*. The Oxford Handbook of Political Ideologies, Oxford University.
- Grinin, L.E. (2008). Early state, developed state, mature state: The statehood evolutionary sequence. *Social Evolution & History*, 7(1), 67–81.
- Kottak, C. P. (1991). *Cultural anthropology*. McGraw–Hill.
- Locke, J. (1690). *Two treatises of government* (10th ed.). <https://www.gutenberg.org/files/7370/7370-h/7370-h.htm>
- Mann, M. S. (1977). Ancient and modern. *European Journal of Sociology/Archives Européennes de Sociologie*, 18(2), 262–298.
- Nuansakul, S., & Rojanaphand, K. (2012). *Ancient and medieval political theory*. Ramkhamhaeng University.
- Sereerangsarn, T. (2018). The cycle of 4 political regimes: monarchy, bureaucracy, plutocracy and democracy. *Journal of King Prajadhipok's Institute*, 16(1), 5–21.
- Shaw, G. J. (2012). *The pharaoh, life at court and on campaign*. Thames and Hudson.
- Spruyt, H. (2002). The origins, development, and possible decline of the modern state. *Annual Review of Political Science*, 5(1), 127–149. DOI: 10.1146/annurev.polisci.5.101501.145837

- Thiravekin, L. (2007). The evolution of Thai politics and government (10th ed.). Thammasat University.
- Tutunaru, M., & M, R. (2014). Social and economic premises on the rule of law. *Procedia–Social and Behavioral Sciences*, 149, 973–978. DOI:10.1016/j.sbspro.2014.08.319
- Volk–Leonovich, S. (2023). *Problems of the establishment of the ancient Russian state in the works by S.A. Korf*. History of State and Law.
- Wongsuwan, T. (2013). *The concept of state and sovereignty*. Fundamental Principles of Political Science. Sukhothai Thammathirat Open University.